

ข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๒๒

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๑๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตราข้อบังคับการประชุมของสภาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๒๒”

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันทำหน้าที่รัฐสภาให้มีมติให้ประกาศใช้เป็นข้อบังคับเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติรักษาการตามข้อบังคับนี้ และมีอำนาจวางระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามข้อบังคับนี้

หมวด ๑

การเลือกประธานและรองประธานสภา

ข้อ ๔ ในการเลือกประธานสภา สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อสมาชิกได้หนึ่งชื่อ การเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ถ้ามีการเสนอชื่อผู้ใดเพียงชื่อเดียว ให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อหลายชื่อ ก็ให้มีการลงคะแนนเลือก โดยการเขียนชื่อบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่เจ้าหน้าที่จัดให้ ใส่ลงในภาชนะที่จัดไว้เพื่อการนั้น

ในการออกเสียงลงคะแนน ให้เรียกสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้
ออกเสียงลงคะแนนเป็นรายคน ในการตรวจนับคะแนน ให้เลขาธิการ
รัฐสภาเชิญสมาชิกไม่น้อยกว่าห้าคนเป็นผู้ตรวจนับ ผู้ใดคะแนนสูงสุด
เป็นผู้ได้รับเลือก ถ้าได้คะแนนสูงสุดเท่ากันหลายชื่อให้เลือกใหม่เฉพาะ
ชื่อที่ได้คะแนนเท่ากัน แต่ถ้าคะแนนสูงสุดเท่ากันอีกก็ให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานประกาศชื่อผู้ได้รับเลือกต่อที่ประชุม

ข้อ ๕ ในการเลือกทรงประธานสภา ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่สภามีมติให้ทรงประธานสภาหลายคน ให้เลือกทรง
ประธานสภาคนใดคนหนึ่งก่อนแล้วจึงเลือกทรงประธานสภาคนต่อไป

ข้อ ๖ เมื่อได้เลือกประธานและรองประธานสภาแล้ว ให้เลขา-
ธิการรัฐสภารีบแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูล

หมวด ๒

อำนาจและหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภาและเลขาธิการรัฐสภา

ข้อ ๑ ประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) ควบคุมและดำเนินกิจการของสภา
- (๒) เป็นประธานของที่ประชุมสภา
- (๓) รักษาความสงบเรียบร้อยในสภาตลอดถึงบริเวณของ
สภา
- (๔) เป็นผู้แทนสภาในกิจการภายนอก

(๕) มีอำนาจและหน้าที่อันตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๘ รองประธานสภามีอำนาจและหน้าที่ช่วยประธานสภาในกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของประธานสภา หรือปฏิบัติการตามที่ประธานสภามอบหมาย

เมื่อไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนหนึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองประธานสภาคนหนึ่งหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาคนต่อไปเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภา

ข้อ ๙ เลขานุการรัฐสภามีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) นัดประชุมสภาและคณะกรรมการ

(๒) เชิญผู้เป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุมสภาและที่ประชุมคณะกรรมการเข้าปฏิบัติหน้าที่

(๓) ช่วยประธานในการควบคุมการนับคะแนนเสียง

(๔) ควบคุมการทำรายงานการประชุมทั้งปวง

(๕) ยืนยันมติของสภาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง

(๖) รักษาสรรพเอกสารของสภา

(๗) ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

(๘) ปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

(๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่ประธานสภามอบหมาย

หมวด ๓

การประชุมสภา

ข้อ ๑๐ การประชุมสภาย่อมเป็นการเปิดเผย แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

ในการประชุมสภาที่เป็นการเปิดเผย ให้บุคคลภายนอกเข้าฟังการประชุมได้ตามระเบียบที่ประธานสภาวางไว้

ในการประชุมลับ ผู้ที่จะอยู่ในที่ประชุมหรือ ณ ที่ใดในระยะเวลาที่จะฟังการประชุมได้ก็แต่เฉพาะสมาชิก รัฐมนตรีและผู้ที่ได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุม

ข้อ ๑๑ ก่อนปฏิบัติหน้าที่ สมาชิกต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ข้อ ๑๒ การประชุมสภาย่อมเป็นไปตามกำหนดที่สภามีมติไว้ แต่ประธานสภาจะสั่งการประชุมครั้งใดก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่มีเรื่องที่สมควรจะบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุม

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นสมควรเรียกประชุมเป็นพิเศษ ก็ให้เรียกประชุมได้

ข้อ ๑๓ การนัดประชุมต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เมื่อได้บอกนัดในที่ประชุมแล้วจึงให้ทำหนังสือนัดเฉพาะสมาชิกที่ไม่ได้มาประชุม

การนัดประชุม ให้นัดล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน แต่ประธานสภาจะนัดเร็วกว่านี้ก็ได้เมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๔ ให้ส่วระเบียบวาระประชุมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องไปพร้อม กับหนังสือนัดประชุม แต่ประธานสภาจะให้ส่งเพิ่มเติมอีกในเวลาใดก็ได้ ตามที่เห็นว่าจำเป็นหรือสมควร

ข้อ ๑๕ การจัดระเบียบวาระประชุม ให้บรรจุคดีหรือเรื่องทกณะ รัฐมนตรีเสนอก่อน และให้จัดลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งต่อที่ประชุม
- (๒) รับรองรายงานการประชุม
- (๓) เรื่องทกณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้ว
- (๔) เรื่องที่ค้างพิจารณา
- (๕) เรื่องที่เสนอใหม่
- (๖) เรื่องอื่น ๆ

ในกรณีที่ประธานสภาเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องด่วน จะจัดไว้ใน ลำดับใดของระเบียบวาระประชุมก็ได้

ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีขอให้จัดเรื่องใดเป็นเรื่องด่วนไว้ในลำดับใด ของระเบียบวาระประชุม ก็ให้จัดตามทกณะรัฐมนตรีขอ

ข้อ ๑๖ ให้มีสมุดวางไว้สำหรับสมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อก่อนเข้า ประชุมทุกราวและเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งในที่ ที่จัดไว้

เมื่อประธานขานบัลลังก์ ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมยืนจนจนกว่าประธาน
จะได้นั่งลง

ข้อ ๑๗ การประชุมสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่ง
หนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

เมื่อพ้นกำหนดประชุมไปครั้งชั่วโมงแล้ว สมาชิกยังไม่ครบองค์
ประชุม ประธานจะสั่งให้เลื่อนการประชุมไปก็ได้

ข้อ ๑๘ เมื่อไม่มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ประธานของที่ประชุม ให้สมาชิก
ผู้มายุ่สูงสุด ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นประธานชั่วคราวของที่ประชุม เพื่อ
ให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานและรองประธานสภาตามข้อ ๔
และข้อ ๕ หรือเพื่อให้ที่ประชุมดำเนินการเลือกตั้งประธานเฉพาะคราว
สำหรับการประชุมครั้งนั้น

ในการเลือกประธานเฉพาะคราว ให้นำความในข้อ ๔ มาใช้บังคับ
โดยอนุโลม เว้นแต่การลงคะแนนให้กระทำตามข้อ ๕๕ (๑)

ข้อ ๑๙ ในการประชุมสภา ให้ที่ประชุมพิจารณาเฉพาะเรื่องที่
อยู่ในระเบียบวาระประชุมตามลำดับ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็น
อย่างอื่น

ข้อ ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะกล่าวถ้อยคำต่อที่ประชุม ก็ให้ยกมือขึ้น
พ้นศีรษะเมื่อประธานอนุญาตแล้วจึงยืนขึ้นกล่าวได้ และต้องเป็นคำกล่าว
กับประธาน

ข้อ ๒๑ ถ้ารัฐมนตรีขอแถลงหรือชี้แจงเรื่องใดต่อที่ประชุมก็ให้
ประธานพิจารณาอนุญาต

รับรอง เพราะเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงตามวาระ หรือ
เพราะเหตุที่สภาสิ้นสุดสภาพไป ให้เลขาธิการรัฐสภาบันทึกเหตุนี้ไว้และ
เป็นผู้รับรองความถูกต้องของรายงานการประชุมนั้น

ข้อ ๒๖ สภาอาจมีมติมิให้จดยางานการประชุมลับครั้งใดทั้งหมด
หรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้ แต่ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้

ข้อ ๒๗ การเปิดเผยรายงานการประชุมลับ ให้เป็นไปตามมติ
ของสภา

ข้อ ๒๘ สภาอาจมีมติห้ามโฆษณาข้อความอันเกี่ยวกับความ
ปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ที่ได้กล่าวหรือปรากฏในการ
ประชุมก็ได้

ข้อ ๒๙ ให้เลขาธิการรัฐสภาจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภา
ทั้งนี้ นอกจากรายงานการประชุมลับที่มีมติของสภาให้เปิดเผยและข้อ
ความที่ห้ามโฆษณา

หมวด ๔

การเสนอญัตติ

ข้อ ๓๐ โดยปกติญัตติทั้งหลายต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อ
ประธานสภา

ญัตติที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอไม่ต้องมีผู้รับรอง ถ้าสมาชิกเป็น
ผู้เสนอไม่ว่าจะเป็นญัตติที่เสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือหรือไม่ ต้องมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ทั้งนี้ เว้นแต่ข้อบังคับจะได้กำหนดไว้
โดยเฉพาะเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๑ ผู้ติดตามมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ มาตรา ๑๕๐ และ
มาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องมีผู้รับรอง

ข้อ ๓๒ ผู้ติดต่อไปไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือ

- (๑) ขอให้ปรึกษาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอให้เปลี่ยนระเบียบวาระประชุม
- (๓) ขอให้ลงมติตามข้อ ๒๖ หรือข้อ ๒๘
- (๔) ผู้ติดดังกล่าวในข้อ ๓๓ ข้อ ๕๕ ข้อ ๖๐ หรือ

ข้อ ๑๐๖

(๕) ผู้ติดต่อที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓๓ เมื่อที่ประชุมกำลังปรึกษาญัตติโดยผู้ ห้ามมิให้เสนอ
ญัตติอื่นนอกจากญัตติต่อไป

(๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มิใช่ร่างพระราช
บัญญัติ

(๒) ขอให้ร่วมระเบียบวาระประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน
ทำนองเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

(๓) ขอให้ส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณา
หรือขอให้บุคคลใดส่งเอกสารหรือมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความ
ความคิดเห็น

- (๔) ขอให้ร่วมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- (๕) ขอให้เลื่อนการปรึกษา

ตาม

การ

พระ

เดิม

และ

ญัตติ

วาระ

แก้

ญัตติ

(๖) ขอให้ปิดอภิปราย

(๗) ขอให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา

ญัตติตาม (๓) (๕) (๖) หรือ (๗) เมื่อที่ประชุมลงมติเห็นชอบตามข้อเสนอแล้วห้ามมิให้เสนอญัตติอื่นในข้อนอก

ข้อ ๓๔ ญัตติตามข้อ ๓๓ (๖) และ (๗) ห้ามมิให้ผู้ใดเสนอในคราวเดียวกับการอภิปรายของตน

ข้อ ๓๕ ญัตติตามข้อ ๓๓ (๗) ห้ามมิให้เสนอในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๓๖ ในกรณีที่ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอันขึ้นปรึกษา ญัตติเดิมเป็นอันตกไป

ข้อ ๓๗ ญัตติที่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ สมาชิกผู้เสนอและผู้รับรองต้องลงลายมือชื่อในญัตติที่เสนอ

ข้อ ๓๘ ญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือ ให้ผู้รับรองญัตติแสดงการรับรองโดยวิธียกมือขึ้นในที่ประชุม

ข้อ ๓๙ การแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ประธานสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระประชุมแล้ว จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับความยินยอมของที่ประชุม

ผู้เสนอญัตติอาจถอนญัตติของตนเมื่อใดก็ได้

ข้อ ๔๐ การถอนคำแปรญัตติ จะกระทำเมื่อใดก็ได้ แต่การขอแก้ไขเพิ่มเติมคำแปรญัตติ จะกระทำได้เฉพาะภายในกำหนดเวลาแปรญัตติ

ข้อ ๔๑ การถอนชื่อจากการเป็นผู้รับรอง หรือจากการเป็นผู้รวม
กันเสนอญัตติใด จะกระทำได้เฉพาะก่อนที่ประธานสภาส่งบรรจุญัตตินั้น
เข้าระเบียบวาระประชุม

ข้อ ๔๒ ญัตติหรือคำแปรญัตติใดถึงวาระพิจารณาในที่ประชุมแล้ว
ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติไม่ชี้แจงในที่ประชุม หรือผู้เสนอญัตติหรือ
ผู้แปรญัตติไม่อยู่ในที่ประชุมโดยไม่มีผู้ชี้แจงแทนในฐานะผู้รับมอบหมาย
ญัตติหรือคำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป

การมอบหมายให้ชี้แจงแทน ต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานสภา

ข้อ ๔๓ ญัตติใดตกไปแล้ว ห้ามมิให้นำญัตติซึ่งมีหลักการเช่น
เดียวกันขึ้นเสนออีกภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่ประธานสภาจะอนุญาตในเมื่อ
พิจารณาเห็นว่าพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป

หมวด ๕

การอภิปราย

ข้อ ๔๔ ผู้มีสิทธิอภิปรายก่อน คือ ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติ
แต่ถ้าผู้เสนอญัตติหรือผู้แปรญัตติมีหลายคน ให้ประธานอนุญาตให้
อภิปรายก่อนได้เพียงคนเดียว

กรรมการซึ่งได้สงวนความเห็น ผู้รับมอบหมายจากกรรมการ
ซึ่งได้สงวนความเห็นหรือผู้รับมอบหมายจากผู้แปรญัตติซึ่งได้สงวนคำแปร
ญัตติไว้ในงานกรรมการ ให้มีฐานะเสมือนเป็นผู้แปรญัตติด้วย

ข้อ ๔๕ เมื่อผู้อภิปรายก่อนตามข้อ ๔๔ ได้อภิปรายแล้ว การ
อภิปรายในลำดับต่อไปจะต้องเป็นการอภิปรายสลับกันระหว่างฝ่ายค้าน

เส

แ
ห

ส

ก
ค

ก
แ

ห
ส

จ

ย
ช
ห

และฝ่ายสนับสนุน เว้นแต่ในวาระของฝ่ายใดไม่มีผู้อภิปราย อีกฝ่าย
หนึ่งจึงอภิปรายซ้อนได้

การอภิปรายไม่สนับสนุนและไม่ค้าน ย่อมกระทำได้โดยไม่ต้อง
สลับและมีให้นับเป็นวาระอภิปรายของฝ่ายใด

ข้อ ๔๖ ถ้ามีผู้ขออภิปรายหลายคน ประธานจะให้คนใดอภิปราย
ก็ได้ แต่ให้คำนึงถึงผู้เสนอญัตติ ผู้แปรญัตติ ผู้รับรองญัตติหรือผู้รับรอง
คำแปรญัตติ และผู้ที่ยังไม่ได้อภิปรายด้วย

ข้อ ๔๗ การอภิปรายต้องอยู่ในประเด็นหรือเกี่ยวกับประเด็นที่
กำลังปรึกษากันอยู่ ต้องไม่ฟุ่มเฟือย วนเวียน ซ้ำซากหรือซ้ำกับผู้อื่น
และห้ามมิให้นำเอกสารใด ๆ มาอ่านให้ที่ประชุมฟังโดยไม่จำเป็น

ห้ามมิให้ผู้อภิปรายแสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ ใส่ร้าย
หรือเสียดสีบุคคลใด และห้ามมิให้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์หรือออกชื่อ
สมาชิกหรือบุคคลใดโดยไม่จำเป็น

ข้อ ๔๘ ถ้าประธานเห็นว่าผู้ใดได้อภิปรายพอสมควรแล้วประธาน
จะให้ผู้นั้นหยุดอภิปรายก็ได้ แม้จะมีโต้แย้งข้อ ๔๗ ก็ตาม

ข้อ ๔๙ สมาชิกผู้ใดเห็นว่าการดำเนินข้อบังคับ อายันและ
ยกมอชนพันศรัทธาเพื่อแสดงการประท้วง ประธานจะต้องให้โอกาสผู้นั้น
ชี้แจง แล้วให้ประธานวินิจฉัยว่าได้มีการดำเนินข้อบังคับตามที่ประท้วงนั้น
หรือไม่ คำวินิจฉัยของประธานดังกล่าวให้เป็นอันเด็ดขาด

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับ โดยอนุโลมแก่ผู้ลอบกบฏ
พาดพิงถึงเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นใดอันเป็นที่เสียหายแก่ผู้นั้น

ข้อ ๕๐ ผู้ลอบกบฏอาจถอนคำพูดของตนได้

ข้อ ๕๑ การลอบกบฏเป็นอันยุติ เมื่อ

(๑) ไม่มีผู้ใดลอบกบฏ

(๒) ที่ประชุมลงมติให้ปิดลอบกบฏ

(๓) ที่ประชุมลงมติให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษา

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่ประธานพิจารณาเห็นว่าได้ลอบกบฏกันพอสมควรแล้ว จะขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยว่าจะปิดลอบกบฏหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๓ เมื่อการลอบกบฏได้ยุติแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลอบกบฏอีก นอกจากกรณีที่ที่ประชุมจะต้องลงมติในเรื่องที่กำลังปรึกษากันอยู่ จึงให้ผู้มีสิทธิลอบกบฏก่อนลอบกบฏชี้แจง ได้อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่ที่ประชุมจะลงมติ

ข้อ ๕๔ ประธานอาจอนุญาตให้รัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ ลอบกบฏแทนไม่ว่าการลอบกบฏนั้นจะเป็นการแถลงต่อที่ประชุม การตอบข้อซักถามของสมาชิก หรือการกล่าวอย่างอื่น

ข้อ ๕๕ ถ้าประธานให้สัญญาณด้วยการเคาะค้อนหรือยื่นขึ้น ให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่หยุดพูดและนั่งลงทันที และให้ทุกคนนั่งฟังประธาน เว้นแต่ในกรณีอ่านพระบรมราชโองการหรือกระแสพระราชดำรัส ให้ผู้อยู่ในที่ประชุมยื่นฟังตลอดเวลาที่ประธานอ่าน

เด
ด
เ
ห
จ
ท
ค
จ
เ
จ
เ

หมวด ๖

การลงมติ

ข้อ ๕๖ ในกรณีที่จะต้องมติดังของสภา ให้ประธานขอให้ที่ประชุม
ลงมติ

ข้อ ๕๗ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษา ให้ถือเอาเสียงข้างมาก
เว้นแต่ที่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับ

เสียงข้างมากนั้น ในกรณีความเห็นของที่ประชุมมีสองฝ่าย ให้
หมายความถึงจำนวนคะแนนเสียงฝ่ายที่มากกว่า และในกรณีความเห็น
ของที่ประชุมมีเกินกว่าสองฝ่ายให้หมายความถึงจำนวนคะแนนเสียงฝ่าย
ที่มากที่สุด

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้า
คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียง
ชี้ขาด การออกเสียงชี้ขาดจะให้เหตุผลหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕๘ การออกเสียงลงคะแนนให้กระทำการเปิดเผย แต่
เมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอหรือสมาชิกเสนอ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า
สามสิบคน ให้กระทำการลับ จึงให้ลงคะแนนลับ

ข้อ ๕๙ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) กดปุ่มลงคะแนน (สัญญาณไฟปรากฏบนแผง
แสดงตำแหน่งที่นั่ง) หรือยกมือขึ้นพร้อมตามที่ประธานกำหนด

(๒) ยืนจน

(๓) เรียกชื่อสมาชิกตามลำดับอักษรชื่อให้ออกเสียงลง
คะแนนเป็นรายคนตามวิธีที่ประธานกำหนด

(๔) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

การออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีกดปุ่มลงคะแนนนั้น ตามปกติให้
กระทำแบบไม่ตั้งเวลากดปุ่ม จะกระทำแบบตั้งเวลากดปุ่มได้ต่อเมื่อ
คณะรัฐมนตรีเสนอ หรือสมาชิกเสนอโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า
สามสิบคน

การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผยนั้นให้ใช้วิธีตาม (๑) จะใช้วิธีตาม
(๒) (๓) หรือ (๔) ได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอ
ญัตติและที่ประชุมอนุมัติ หรือเมื่อมีการนับคะแนนเสียงใหม่ ตามข้อ ๖๕

การออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) หรือ (๒) นั้น ให้กดปุ่ม ยก
มือหรือยื่นอยู่จนกว่าประธานจะได้สั่งให้เลิกกดปุ่ม เขามือลงหรือนั่งลง
แล้วแต่กรณี

ข้อ ๖๐ การออกเสียงลงคะแนนลับมีวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) กดปุ่มลงคะแนน (สัญญาณไฟไม่ปรากฏบนแผง
แสดงตำแหน่งที่นั่ง)

(๒) เขียนเครื่องหมายบนแผ่นกระดาษใส่ซองที่
เจ้าหน้าที่จัดให้ ผู้เห็นด้วยให้เขียนเครื่องหมาย √ ผู้ไม่เห็นด้วยให้เขียน
เครื่องหมาย × ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้เขียนเครื่องหมาย ○

(๓) ผู้เห็นด้วยให้ลงเบยสีน้ำเงิน ผู้ไม่เห็นด้วยให้ลง
เบยสีแดง ส่วนผู้ไม่ออกเสียงให้ลงเบยสีขาว

มา

อ่า
ให้
ใน

ย
ล
เ

๒

๙

๑

๑

๑

(๔) วิธีอื่นใดซึ่งที่ประชุมเห็นสมควรเฉพาะกรณี

ในการกดปุ่มลงคะแนนให้นำความในข้อ ๕๕ วรรคสองและวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การที่จะให้ออกเสียงลงคะแนนตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ให้เป็นอำนาจของประธานที่จะพิจารณาเห็นสมควร เว้นแต่จะมีผู้เสนอญัตติให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น และที่ประชุมอนุมัติ และให้นำความในข้อ ๔ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๖๑ ลำดับการลงमतนั้น ให้ลงมติในญัตติสุดท้ายก่อนแล้ว ย้อนเป็นลำดับไปหาญัตติต้น แต่มิให้ถือว่าความผิดพลาดในการเรียงลำดับดังกล่าวมานั้นเป็นเหตุให้मतที่ได้ลงคะแนน และนับคะแนนเสร็จแล้ว เป็นอันเสียไป

ข้อ ๖๒ ประธานมีอำนาจสั่งให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณา หรือลงมติ

ข้อ ๖๓ สมาชิกซึ่งเข้ามาในที่ประชุมระหว่างการออกเสียงลงคะแนนในกรณีออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย อาจลงคะแนนทางฝ่ายที่ยังนับคะแนนเสียงไม่เสร็จหรือในกรณีออกเสียงลงคะแนนลับ อาจลงคะแนนได้ก่อนประธานสั่งให้นับคะแนนเสียง

ข้อ ๖๔ เมื่อได้นับคะแนนเสียงเสร็จแล้ว ให้ประธานประกาศมติต่อที่ประชุมทันที ถ้าเรื่องใดรัฐธรรมนูญ หรือข้อบังคับกำหนดไว้ว่า มติจะต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงถึงจำนวนเท่าใดก็ให้ประกาศด้วยว่า คะแนนเสียงข้างมากถึงจำนวนที่กำหนดไว้นั้นหรือไม่

ข้อ ๖๕ ในการนับคะแนนเสียงครั้งใด ถ้าคณะรัฐมนตรีเสนอ หรือสมาชิกเสนอ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน ให้มีการ นับคะแนนเสียงใหม่ ก็ให้มีการนับคะแนนเสียงใหม่

การนับคะแนนเสียงใหม่ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้เปลี่ยนวิธีลง คะแนนเป็นวิธีดังกล่าวในข้อ ๕๕ หรือข้อ ๖๐ ซึ่งอยู่ในลำดับถัดไป แล้ว แต่กรณี

ข้อ ๖๖ ญัตติใดไม่มีผู้คัดค้าน ให้ประธานถามที่ประชุมว่ามีผู้เห็น เป็นอย่างอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีผู้เห็นเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าที่ประชุมลงมติ เห็นชอบด้วยญัตตินั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ญัตติที่เป็นร่างพระราชบัญญัติ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือเรื่องอื่นใดที่รัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับ กำหนดให้ที่ประชุมวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน

หมวด ๗

กรรมวิธีการ

ข้อ ๖๗ สภาอาจตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาร่างพระราช บัญญัติ หรือกระทู้ถาม หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมาย โดยจะกำหนดให้เป็นคณะกรรมการสามัญ หรือ คณะกรรมการวิสามัญก็ได้

คณะกรรมการสามัญประกอบด้วยบุคคลซึ่งสภาตั้งจากสมาชิก ของสภาเท่านั้น ส่วนคณะกรรมการวิสามัญจะตั้งจากบุคคลซึ่งมิได้เป็น สมาชิกด้วยก็ได้

ข้อ ๖๘ ให้สภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาขึ้นสิบเอ็ด
คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการมีจำนวนสิบห้าคน คือ

- (๑) คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
- (๒) คณะกรรมการการคมนาคม
- (๓) คณะกรรมการการต่างประเทศ
- (๔) คณะกรรมการการทหาร
- (๕) คณะกรรมการการปกครอง
- (๖) คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม
- (๗) คณะกรรมการการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม
- (๘) คณะกรรมการการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
- (๙) คณะกรรมการสวัสดิการสังคมและการแรงงาน
- (๑๐) คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม
- (๑๑) คณะกรรมการพิจารณาเปิดเผยรายงานการ

ประชุมลับ

หากมีความจำเป็น จะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาคณะ
อื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้

สมาชิกคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญได้ไม่เกินหนึ่ง

คณะ

ข้อ ๖๙ ในการเลือกตั้งคณะกรรมการ สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิ
เสนอชื่อได้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่ให้เสนอได้ครั้งละหนึ่งชื่อ การเสนอ
นั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน

ในการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ให้ตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนี้ให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการให้เป็นไปตามวิธีที่ประธานสภากำหนด

ข้อ ๗๐ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับเฉพาะที่เกี่ยวกับการประชุมของสภามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๗๑ ให้คณะกรรมการแต่ละคณะเลือกตั้งประธานและเลขานุการจากกรรมการในคณะนั้น ๆ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งกรรมการในคณะเป็นคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ตามที่คณะกรรมการมีมติมอบหมายได้

คณะกรรมการอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่ตามข้อ ๖๗ วรรคหนึ่งได้ โดยให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อประธานคณะกรรมการหรือผู้ทำการแทน

ข้อ ๗๒ สมาชิก รัฐมนตรี และผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการ แต่ในกรณีประชุมลับผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ ต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และได้รับอนุญาตจากประธานคณะกรรมการ

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ข้อ ๑๓ ภายใต้บังคับข้อ ๑๒ ผู้เสนอญัตติ รัฐมนตรี และผู้ซึ่ง
คณะรัฐมนตรีมอบหมายมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมคณะ
กรรมาธิการได้ตลอดเรื่อง ส่วนผู้แปรญัตติมีสิทธิชี้แจงแสดงความคิดเห็น
ได้เฉพาะที่แปรญัตติไว้

การชี้แจงแสดงความคิดเห็นตามวรรคหนึ่ง ผู้เสนอญัตติหรือผู้แปร
ญัตติอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นกระทำแทนได้

ข้อ ๑๔ ให้เลขาธิการรัฐสภาประกาศกำหนดการประชุมคณะ
กรรมาธิการไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา และนัดผู้เสนอญัตติหรือ
ผู้แปรญัตติให้มาชี้แจงประกอบญัตติหรือคำแปรญัตติแล้วแต่กรณี กับแจ้ง
ให้คณะรัฐมนตรีทราบด้วย

ข้อ ๑๕ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่มาชี้แจงต่อคณะ
กรรมาธิการตามนัดจนเวลาล่วงไปเกินกว่าสามสัปดาห์นับแต่เวลาที่คณะ
กรรมาธิการได้เริ่มพิจารณาคำแปรญัตติใด คำแปรญัตตินั้นเป็นอันตกไป
เว้นแต่คณะกรรมาธิการจะพิจารณาเห็นสมควรผ่อนผันให้เป็นกรณีพิเศษ
ก่อนเสร็จการพิจารณาเรื่องนั้น

ข้อ ๑๖ ถ้าผู้แปรญัตติหรือผู้รับมอบหมายไม่เห็นด้วยกับมติของ
คณะกรรมาธิการในข้อใดจะสงวนคำแปรญัตติในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภา
วินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๑๗ กรรมาธิการผู้ใดไม่เห็นด้วยกับมติของคณะกรรมาธิการ
ในข้อใดจะสงวนความเห็นของตนในข้อนั้นไว้เพื่อขอให้สภาวินิจฉัยก็ได้

ข้อ ๑๘ เมื่อคณะกรรมาธิการได้กระทำการตามที่ได้รับมอบหมาย
เรื่องใดเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภา

ในที่ประชุมสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ช้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกระทำดังกล่าวในวาระหนึ่ง ในการนคณะกรรมการจะมอบหมายให้บุคคลใด ๆ แถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้

ข้อ ๑๕ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่ควรเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานสภาแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี

ข้อ ๑๖ ถ้ามติของสภาให้คณะกรรมการใดกระทำการเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการนั้นกระทำการจะไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน

ในกรณีที่ไม่มีมติของสากำหนดให้กระทำการเรื่องใดให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใดให้ถือว่าจะต้องกระทำการเรื่องนั้นให้เสร็จภายในเวลาไม่เกินกว่าเก้าสิบวัน นับตั้งแต่วันที่สภามีมติแต่งตั้งกรรมการ หากจะกระทำการไม่เสร็จภายในกำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วนเช่นเดียวกัน

ในกรณีดังกล่าวในวาระหนึ่งและวาระสอง ให้ประธานสภาได้รับเสนอต่อที่ประชุมและที่ประชุมอาจลงมติให้ขยายเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิมหรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควร

ความในข้อนี้ให้ใช้บังคับแก่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตาม
มาตรา ๑๒๗ ของรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๘๑ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
- (๔) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๘๒ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการใดว่าง
ลง ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งต่อประธานสภาเพื่อขอให้สภาตั้งซ่อม

หมวด ๘

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ข้อ ๘๓ ร่างพระราชบัญญัติต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบทก
ประกอบ ดังต่อไปนี้

- (๑) หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ
- (๒) เหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ในกรณีที่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ให้กำหนดหลักการ
เรื่องที่ต้องการขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยชัดเจน และจะระบุมাত্রาที่ต้องการ
แก้ไขเพิ่มเติมไว้ในเหตุผลด้วยก็ได้

ข้อ ๘๔ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้กระทำเป็นสามวาระ
ตามลำดับ

ข้อ ๘๕ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้สภาพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าว ในวาระที่หนึ่ง สภาจะให้คณะกรรมการพิจารณาหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือปัญหาใด ๆ เสียก่อนก็ได้

ข้อ ๘๖ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติให้สภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่สอง

ข้อ ๘๗ เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาในวาระที่สอง ให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง หรือกรรมการเต็มสภาตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ โดยกรรมการที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภาจะกระทำได้ ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอ หรือสมาชิกเสนอโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคนเฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตราพระราชบัญญัตินั้นไว้เพื่อประโยชน์สำคัญของรัฐโดยฉับพลันทันต่อสถานการณ์ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติให้พิจารณาโดยกรรมการที่สภาตั้ง

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภานั้น สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วยก็ได้

ข้อ ๘๘ ในกรณีพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น สภาจะให้คณะกรรมการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญ

เป็นผู้พิจารณาก็ได้ เว้นแต่ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ต้องให้คณะกรรมการวิสามัญซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งเป็นผู้พิจารณา

ข้อ ๘๘ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นคณะกรรมการที่สภาตั้ง สมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่สภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติ เว้นแต่สภาจะได้อำนาจกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติ ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

ข้อ ๘๙ การแปรญัตติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการใดมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงเคราะห์เงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

ข้อ ๕๑ เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่า ได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติมติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็นของกรรมการ ก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ข้อ ๕๒ เมื่อประธานสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติและรายงานของคณะกรรมการ ตามข้อ ๕๑ แล้ว ให้เสนอสภาเพื่อพิจารณาต่อไป

ข้อ ๕๓ ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยกรรมการเต็มสภา ให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการ และประธานของที่ประชุมมีฐานะเป็นประธานคณะกรรมการด้วย

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา เป็นทั้งการพิจารณาขึ้นกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมารตรารวมกันไปในตัว

ข้อ ๕๔ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา และให้อภิปรายได้เฉพาะถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติ หรือที่กรรมการสงวนความเห็นไว้ ทั้งนี้ เว้นแต่ที่ประชุมจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๕๕ เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๕๔ จนจบร่างแล้ว ให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่งและในการพิจารณาครั้งนี้ สมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อใดก็ได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดมิได้นอกจากเนื้อความที่เห็นว่าขัดแย้งกันอยู่

ข้อ ๕๖ เมื่อได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สองเสร็จแล้ว ให้สภาพิจารณาในลำดับสุดท้ายเป็นวาระที่สาม

ข้อ ๕๗ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่สาม ให้ที่ประชุมลงมติว่าสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมายหรือไม่

การพิจารณาในวาระนี้ไม่มีกรอภิปราย

ข้อ ๕๘ ในกรณีที่สภามีมติในวาระที่หนึ่งไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติก็ดี หรือมีมติในวาระที่สามไม่สมควรประกาศร่างพระราชบัญญัติใช้เป็นกฎหมายก็ดี ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ข้อ ๕๙ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งสภามีมติในวาระที่สามสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย ให้เลขาธิการรัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเงินทุนเกล้า ๆ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ข้อ ๑๐๐ ร่างพระราชบัญญัติที่สภายังมิได้รับหลักการ ให้เป็นอันระงับไป เมื่อคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

หมวด ๘

การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ ๑๐๑ การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่การพิจารณาการออกเสียง และการลงมติต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔ ของรัฐธรรมนูญ

หมวด ๑๐

การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๑๐๒ ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยรัฐสภานั้นให้ดำเนินการเลือกโดยนำข้อบังคับข้อ ๔ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

หมวด ๑๑

การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อย

ข้อ ๑๐๓ ที่ประชุมสภาย่อมเป็นที่เคารพ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการใดในที่ประชุมโดยขาดการระหรือก่อความสงบเรียบร้อยของที่ประชุม

ข้อ ๑๐๔ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อบังคับประธานมีอำนาจเตือน ห้ามปราม ให้ถอนคำพูด ห้ามพูด ให้กล่าวขอขมาในที่ประชุม หรือสั่งให้ออกไปจากที่ประชุมครั้งนั้นโดยมิ หรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

ในกรณีที่ประธานสั่งให้ผู้ใดออกจากที่ประชุม หากผู้นั้นขัดขืน
ประธานมีอำนาจสั่งสารวัตรรัฐสภา รองสารวัตรรัฐสภา หรือเจ้าหน้าที่
รักษาความปลอดภัยให้นำตัวออกจากสถานที่ประชุม หรือออกไปให้พ้น
บริเวณสภา

คำสั่งของประธานตามข้อนี้ ผู้ใดจะโต้แย้งมิได้

ข้อ ๑๐๕ การรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในส่วนที่
เกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาในที่ประชุมสภาหรือบริเวณสภา หรือ
เข้าฟังการประชุมของสภา ตลอดจนมารยาทของบุคคลเหล่านั้น และการ
โฆษณาข้อความเกี่ยวกับการประชุมปรึกษาของสภาให้เป็นไปตามระเบียบ
ที่ประธานสภาวางไว้

หมวด ๑๒

บทสุดท้าย

ข้อ ๑๐๖ ถ้าประธานขอปรึกษา หรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมี
สมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน ให้งดใช้ข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใด
ทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเฉพาะกรณี และที่ประชุมลงมติเห็น
ชอบด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดก็ให้งด
ใช้ข้อบังคับข้อนั้นได้

ข้อ ๑๐๗ ในกรณีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็น
อำนาจของสภาที่จะวินิจฉัย และเมื่อที่ประชุมได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนน
เสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเป็นประการใดแล้ว ก็
ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

การขอให้ที่ประชุมวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง อาจกระทำได้โดย
ประธานขอปรึกษาหรือสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า
สามสิบคน

ข้อ ๑๐๘ การขอแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับนี้ ต้องเสนอเป็นญัตติ
โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน

การพิจารณาญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๑๐๙ ในกรณีที่สมาชิกร้องขอให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อ
มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๕ ของ
รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภานำความกราบบังคมทูลภายในสามวันนับแต่
วันที่ได้รับคำร้องขอ

เมื่อได้มีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาแล้ว ให้
ประธานสภาแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ

ข้อ ๑๑๐ ในกรณีมีเรื่องที่สภาจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการอนุญาต
หรือไม่อนุญาต ให้มีการจับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปทำการ
สอบสวนในฐานะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา ในระหว่างสมัยประชุมตาม
มาตรา ๑๒๑ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ หรือในกรณีมีเรื่องที่สภาจะ
ต้องพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการพิจารณาคดีอาญาที่สมาชิก
ถูกฟ้องในระหว่างสมัยประชุมตามมาตรา ๑๒๒ ของรัฐธรรมนูญ ให้บรรจ
ระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๑๑ การที่สภาจะประชุมปรึกษาในเรื่องการร้องขอให้ปล่อยสมาชิก ซึ่งถูกคุมขังอันเป็นการร้องขอตามมาตรา ๑๒๓ ของรัฐธรรมนูญนั้น จะกระทำได้อต่อเมื่อประธานสภาขอปรึกษาที่ประชุมหรือสมาชิกเสนอญัตติ การพิจารณาเรื่องดังกล่าว ให้บรรจุระเบียบวาระประชุมเป็นเรื่องด่วน

ข้อ ๑๑๒ ในกรณีมีปัญหาที่จะต้องตีความตามมาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญ ถ้าสมาชิกเป็นผู้เสนอต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าสามสิบคน และเมื่อที่ประชุมได้ลงมติวินิจฉัยโดยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเป็นประการใดแล้วก็ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นเป็นเด็ดขาด

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๑๑๓ ข้อบังคับนี้ไม่กระทบถึงการใดที่ได้กระทำเสร็จไปแล้ว ก่อนใช้ข้อบังคับนี้ ส่วนการใดที่ยังกระทำค้างอยู่ ให้ดำเนินการต่อไปตามข้อบังคับที่ใช้อยู่ก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้ ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒

พลอากาศเอก หาริน หงสกุล

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานรัฐสภา